

ΕΛΛ420: Αρχαίος Ελληνικός Μύθος και Νεοελληνική Λογοτεχνία

Στόχοι

Η Θεματική Ενότητα ΕΛΛ420: «Αρχαίος Ελληνικός Μύθος και Νεοελληνική Λογοτεχνία» στοχεύει:

- Να εισαγάγει τους/τις φοιτητές/τριες στις θεωρίες και την ερευνητική μεθοδολογία των Σπουδών Πρόσληψης (Reception Studies) με ειδική αναφορά στην πρόσληψη στοιχείων του αρχαίου μύθου στη νεοελληνική λογοτεχνία και το θέατρο·
- Να φέρει τους/τις φοιτητές/τριες σε επαφή με χαρακτηριστικά δείγματα νεοελληνικών λογοτεχνικών έργων (δραματικών και ποιητικών) που αναπλάθουν αρχαίους μύθους ερασιμένους από δύο κεντρικούς μυθολογικούς κύκλους, τους μύθους που σχετίζονται με τους βασιλικούς οίκους των Ατρείδων και των Λαβδακιδών·
- Να συμβάλει στην ανάπτυξη κριτικών δεξιοτήτων, που σχετίζονται με την επιστημονική (δηλ. τεκμηριωμένη και θεωρητικώς ενημερωμένη) ανάλυση της λογοτεχνίας και δη της νεοελληνικής·
- Να αναπτύξει δεξιότητες (συγ)κριτικής ανάγνωσης κειμένων και διακειμένων, ώστε να γίνει κατανοητή, σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο η έννοια της διακειμενικότητας·
- να καταδείξει την ιδιαίτερη και περίπλοκη σχέση ανάμεσα στους νεοέλληνες λογοτέχνες και την αρχαιοελληνική τους «κληρονομιά», ιδιαίτερα κατά τη μεταπολεμική περίοδο, κατά την οποία τα παλαιά αφηγήματα, που στήριξαν το ιδεολογικό οικοδόμημα του εθνικισμού και της Μεγάλης Ιδέας, αρχίζουν να αμφισβητούνται έντονα υπό το βάρος των πολιτικών εξελίξεων, αλλά και ευρωπαϊκών ρευμάτων σκέψης και τέχνης, όπως ο υπαρξισμός, ο μοντερνισμός και ο μεταμοντερνισμός·
- Να καλλιεργήσει πρωτοβάθμια μεταγνωστική ενημερότητα σε σχέση με την έννοια της πρόσληψης των κειμένων σε διαφορετικά ερμηνευτικά περιβάλλοντα και να αποδομήσει (deconstruct) τα ερμηνευτικά φίλτρα της δικής μας εποχής, με στόχο να γίνει αντιληπτός ο πρωταγωνιστικός ρόλος του αναγνώστη στην παραγωγή του νοήματος.

Κατά την τριετία 2022-25, η Θεματική Ενότητα θα επικεντρωθεί στη μελέτη της ανάπλασης των μύθων που σχετίζονται με τον Οίκο των Ατρείδων και των Οίκο των Λαβδακιδών σε μια σειρά από νεοελληνικά λογοτεχνικά έργα (δραματικά κείμενα, θεατρικούς μονόλογους και ποιήματα), τα οποία χρονολογούνται κατά κανόνα από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (εξαίρεση το Μυθιστόρημα του Σεφέρη) μέχρι και τις μέρες μας.

Διδασκόμενα κείμενα (2022-25)

ΟΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΤΡΕΙΔΩΝ:

- Ιάκωβου Καμπανέλλη, Γράμμα στον Ορέστη (δραματικός μονόλογος, 1992)
- Γιάννη Ρίτσου, Αγαμέμνων (ποιητικός-δραματικός μονόλογος, 1966-1970)
- Βαγγέλη Κατσάνη, Όταν οι Ατρείδες... (τρίπρακτη τραγωδία, 1964)
- Κώστας Βάρναλης, «Ορέστης» (Σκόρπια ποιήματα, 1910-1958)

- Γιώργος Σεφέρης, «Μυθιστόρημα ΙΣΤ΄: ὄνομα δ' Ὀρέστης» (*Μυθιστόρημα*, 1936), «Γυμνοπαιδία Β΄: Μυκήνες» (*Γυμνοπαιδία*, 1936).
- Οδυσσέας Ελύτης, «Αγαμέμνων» (*Τα ρω του έρωτα*, 1972)
- Ελένη Βακαλό, «Ο γυρισμός της Ιφιγένειας» (*Τοιχογραφία*, 1956)
- Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ, «Η άρνηση της Ιφιγένειας» (*Λύκοι και σύννεφα*, 1963)
- Κυριάκος Χααραλαμπίδης, «Άρδανα, ΙΙ» (*Μεθιστορία*, 1995), «Κλυταιμνήστρα (κατ' ὄναρ και καθ' ὕπαρ)» (*Κυδώνιον μήλον*, 2006), «Αγαμέμνων» (*Ήμερος*, 2012), «Ορέστης» (*Στη γλώσσα της υφαντικής*, 2013)
- Σταμάτης Πολενάκης, «Η άλλη Κλυταιμνήστρα», «Χρησμός» (*Στα σκαλοπάτια της Οδησσοῦ*, 2012)

ΟΙΚΟΣ ΤΩΝ ΛΑΒΔΑΚΙΔΩΝ:

- Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Πάροδος Θηβών* (θεατρικό μονόπρακτο, 1992)
- Γιάννη Ρίτσου, Ισμήνη (ποιητικός-δραματικός μονόλογος, 1972)
- Μάριου Ποντίκα, *Ο δολοφόνος του Λάιου και τα κοράκια* (θεατρικό μονόπρακτο, 2004)
- Γιώργος Σεφέρης, «Κίχλη, Γ΄: Το φως» (*Κίχλη*, 1946), «Οιδιπόδειο '48» (από τις *Μέρες Ε΄*, 1945-1951).
- Γιάννης Ρίτσος, «Οι εφτά», «Περιγραφή», «Μετά τη νίκη», «Παραλλαγή» (*Μαρτυρίες: Σειρά δεύτερη*, 1964-1965)
- Μίλτος Σαχτούρης, «Δεν είναι ο Οιδίποδας» (*Παραλογαίς*, 1948).
- Μιχάλης Κατσάρος, «Λαβδακίδα» (*Κατά Σαδδοουκαίων*, 1953).
- Ντίνος Χριστιανόπουλος, «Αντιγόνης υπέρ Οιδίποδος» (*Εποχή των ισχνών αγελάδων*, 1950)
- Ζωή Καρέλλη, «Της Αντιγόνης προς την Ισμήνη» (*Κασσάνδρα και άλλα ποιήματα*, 1955).
- Μανόλης Πρατικάκης, «Αντιγόνη 73» (*Ποίηση 1971-74*, 1974)
- Χλόη Κουτσουμπέλη, «Αντιγόνη Ι», «Αντιγόνη ΙΙ», «Αντιγόνη ΙΙΙ», (*Η αλεπού και ο κόκκινος χορός*, 2012) «Αντιγόνη ΙV», «Δίκη» (*Στον αρχαίο κόσμο βραδιάζει πια νωρίς*, 2012).
- Σταμάτης Πολενάκης, «Προς τη Θήβα» (*Στα σκαλοπάτια της Οδησσοῦ*, 2012)

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Ο/η διδάσκων/διδάσκουσα αναμένει ότι ο/η φοιτητής/φοιτήτρια που παρακολουθεί την εν λόγω Θεματική Ενότητα θα είναι σε θέση με την ολοκλήρωσή της:

Γνώση (Knowledge)

- Να κατέχει βασικές γνώσεις γύρω από τις θεωρίες και την ερευνητική μεθοδολογία των Σπουδών Πρόσληψης
- Να έχει συγκεντρωμένες και αφομοιωμένες γενικές γραμματολογικές γνώσεις σχετικά με τον διάλογο των Νεοελλήνων συγγραφέων με τους αρχαίους μύθους και ειδικά με τον μύθο των Ατρείδων και των Λαβδακιδών
- Να γνωρίζει ορισμένους από τους σημαντικότερους Νεοέλληνες λογοτέχνες που μεταποίησαν αρχαίο μυθολογικό υλικό στα έργα τους, όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, ο Γιάννης Ρίτσος, ο Γιώργος Σεφέρης, ο Κυριάκος Χααραλαμπίδης κ.ά.

Κατανόηση (Comprehension)

- Να αντιλαμβάνεται τη χρησιμότητα των θεωριών της Πρόσληψης για τη βαθύτερη κατανόηση του διαλόγου ανάμεσα στα σύγχρονα και τα αρχαία κείμενα·
- Να κατανοεί τη σημασία κεντρικών όρων της σύγχρονης λογοτεχνικής θεωρίας, όπως η διακειμενικότητα.

Εφαρμογή (Application)

- Να εφαρμόζει τις διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις των Σπουδών Πρόσληψης για την ερμηνεία σημαντικών έργων της νεοελληνικής λογοτεχνίας που διαλέγονται με τον αρχαίο μύθο·
- Να χρησιμοποιεί τις πρωτογενείς πηγές και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία που υποδεικνύεται ως εργαλεία για την επίλυση συγκεκριμένων ερευνητικών/ ερμηνευτικών προβλημάτων σε ένα ή περισσότερα από τα έργα που συμπεριλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη (τέτοια ερμηνευτικά/ερευνητικά προβλήματα αποτελούν το αντικείμενο των γραπτών εργασιών)·
- Να αξιοποιεί τις γνώσεις του για το αρχικό ιστορικό πλαίσιο των αρχαιοελληνικών μύθων και των λογοτεχνικών τους αναπαραστάσεων για την ερμηνεία σύγχρονων έργων που διαλέγονται με τους αρχαίους μύθους.

Ανάλυση (Analysis)

- Να αναλύει με λεπτομέρειες τις νέες κατευθύνσεις που δίδουν στους αρχαίους μύθους οι Νεοέλληνες λογοτέχνες και να τις τοποθετεί στο ιστορικό και γραμματολογικό τους πλαίσιο·
- Να διερευνά την αμοιβαία σχέση θεματολογίας, γλώσσας και μορφής σε κάθε ένα από τα έργα που μελέτησε.
- Να κρίνει τις εκάστοτε επιλογές (γλωσσικές, χαρακτηρισολογικές, μορφικές, παραστατικές) των λογοτεχνών σε σχέση με τη θεματολογία των έργων τους.
- Να συγκρίνει τις προσεγγίσεις διαφόρων σύγχρονων μελετητών σε σχέση με τα έργα που μελέτησε και να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τη λογοτεχνική κριτική ως επιστημονική διαδικασία.

Σύνθεση (Synthesis)

- Να συνειδητοποιεί τη λειτουργία των αριστουργημάτων της αρχαιότητας και του μυθολογικού τους υλικού ως αρχετύπων του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού εν γένει·
- Να εμβαθύνει στην ιδιαίτερη σημασία του διαλόγου με τα κείμενα και τους μύθους αυτούς για τη διαμόρφωση της νεοελληνικής ταυτότητας κατά τους δύο τελευταίους αιώνες, με έμφαση στην περίοδο από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και εξής·
- Να συντάσσει εκτενείς, σχετικά, συνθετικές κριτικές εργασίες με αντικείμενο ένα ή περισσότερα από τα υπό μελέτη έργα και με ειδική αναφορά σε ένα συγκεκριμένο ερευνητικό/ερμηνευτικό πρόβλημα που αφορά σε αυτά.

Αξιολόγηση (Evaluation)

- Να αξιολογεί φτασμένα έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας όχι μόνο ως προς την αισθητική τους αξία αλλά και ως προς την πρωτοτυπία με την οποία επεξεργάζονται το

διακειμενικό τους υλικό αποκτώντας βαθύτερη αντίληψη για τη λειτουργία της λογοτεχνίας ως παλιμψήστου.

- Να κρίνει τις τοποθετήσεις σύγχρονων μελετητών σε σχέση με τα έργα που μελετήθηκαν και να εντοπίζει σε αυτές σημεία πιθανής αλλοίωσης της επιστημονικής αντικειμενικότητας από ιδεολογικούς ή άλλους παράγοντες της σύγχρονης του μελετητή συγκυρίας.

Αξιολόγηση

Δύο (2) γραπτές εργασίες και μία (1) γραπτή εξέταση με την ολοκλήρωση της Θεματικής Ενότητας (Θ.Ε.).

Προκειμένου ο φοιτητής να εξασφαλίσει δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις, θα πρέπει το άθροισμα των βαθμολογιών των εργασιών του να είναι ίσο ή μεγαλύτερο του δέκα (10). Το άθροισμα της βαθμολογίας των εργασιών αντιστοιχεί στο 30% της τελικής βαθμολογίας του φοιτητή.

Στο πλαίσιο της Θεματικής Ενότητας διενεργούνται επίσης έξι (6) βαθμολογούμενες Διαδραστικές Δραστηριότητες (ΔΔ). Ο βαθμός των ΔΔ προστίθεται ως μπόνους στον βαθμό των εργασιών και της τελικής εξέτασης.